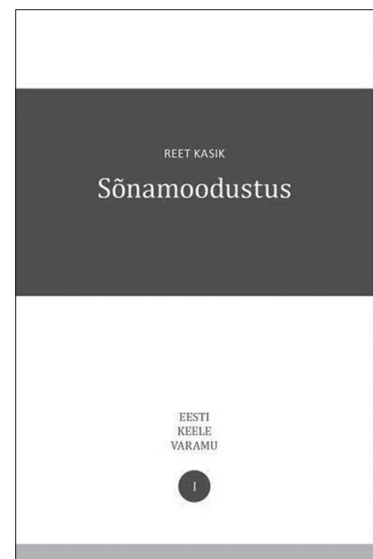

„Eesti keele varamu” esimene hoiukamber täidetud

**Reet Kasik. Sõnamoodustus. Eesti keele varamu I.
Toimetanud Katrin Kern. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus**

Eesti keele tervikkäsitluste sarja „Eesti keele varamu” esimene raamat on Reet Kasiku „Sõnamoodustus”. See on sõnaga „varamu” hästi sobiv algus, sest kõneleme sageli sõnavarast ja (natuke vähem sageli) sõnarikastusest. Sellesse varamusse saame nimelt kõik oma hoiuseid tuua, ja õige tihti toomegi, sealjuures ilma et teinekord ise märkaks: just praegu tegin eesti keelde uue sõna! Keeleteadlased aga hoiavad ka spontaansel sõnaloomel silma peal ja „Sõnamoodustuse” näiteplokkidest leiab üsnagi värskaid leide.

Viimane põhjalikum sõnamoodustuse käsitlus ilmus juba 20 aastat tagasi – „Eesti keele grammatika” I köites 1995. aastal. Seal on aluseks võetud semasioloogiline meetod: sõnamoodustust vaadeldakse vormilt tähenduse poole liikudes ning analüüsitakse olemasolevat sõnavara. „Sõnamoodustuses” on valitud onomasioloogiline meetod, kus keskmes on see, kuidas keeles teatud mõisterühmi ja tähenduskategooriaid saab edasi anda. Sõnaraamatutest kogutud materjali kõrval on siin tähtis koht tekstileidudel – näidetel elust enesest, kuidas see „kuidas” tegelikus keelekasutuses väljendub ehk kuidas sõnamoodustuse võtteid väljendustäpsuse ja -ilu saavutamiseks on kasutatud.

Raamatu teoreetilisest peatükist saab huviline lugeja kõigepealt ülevaate, kuidas sõnad tekivad, mis on moodustustähendus ja milliste moodustusviisidega sõnu luuakse. Uudsenä on kasutusele toodud termin „komplekssõna”, mis tähistab sõnatüvede ja liidete ehk leksikaalsete ja tuletusmorfeemide kombineerimisel saadud uut sõna, kas siis liitsõna või

tuletist. Sõnaliikide kaupa vaadeldakse, millised on sõnamoodustuse toel väljendatavad tähendusstruktuurid ja nende tähistamiseks kasutatavad tuletiste ja liitsõnade moodustustüübid, seejärel kirjeldatakse moodustustüüpide morfoloogilist ja fonoloogilist struktuuri.

Analüüsi aluseks on „Eesti keele seletava sõnaraamatu” võrguversiooni sõnavara, liitsõnade puhul on kasutatud ka Silvi Vare „Eesti keele sõnaperede raamatu” materjali. Sellega pole aga piiratud: tekstiliitsõnu ja tekstituletisi on otsitud ja leitud ka ajakirjandusest, ilukirjandusest ja sotsiaalmeediast. Küllap just nende näidete seas ootab lugejat nii mõnigi ahhaa-elamus: ah et siis nii saab ka öelda! Miks mitte rääkida klientuuri asemel hoopis „kundestikust” või stampsõna „kontserdiküllastaja” asemel „kontserdilisest”? Kes „Sõnamoodustuse” raamatu põhjalikult ja mõttega läbi loeb, ei ütle kunagi, et eesti keeles ei saa üht või teist asja öelda ja peab ilmtingimata mõnest võõrast keelest sõna laenama. Saab, ja rikkamategi võimaluste toel kui mõnes suures keeles.

Katrin Kern